

**Krzysztof Waliszewski (red.), *Finanse osobiste*,
Wydawnictwo PAN, Warszawa 2022, ss. 426**

Monografię Komitetu Nauk o Finansach PAN, pozycję wieloautorską poświęconą *finansom osobistym*, pod redakcją Krzysztofa Waliszewskiego, uważam za godną polecenia. Jest to obszerna, licząca 447 stron publikacja. Zaletą tego opracowania jest podjęcie problematyki finansów osobistych, przedstawionych w różnych perspektywach. Powyższe zagadnienie badawcze jest bardzo aktualne i ważne. Należy zgodzić się z opinią Redaktora opracowania, który wyjaśnia we wstępie, że finanse osobiste „stają się jedną z najbardziej dynamicznie rozwijających się subdyscyplin finansów prywatnych wyróżnionych z punktu widzenia podmiotowego. Ponadto finanse osobiste nazywane także finansami gospodarstw domowych były do niedawna obszarem zaniedbywanym i pomijanym w głównym nurcie ekonomii i finansów”. Dlatego podjęcie tego tematu uważam za szczególnie wartościowe ze względu na jego stosunkowo małą popularność. Problematyka finansów osobistych to złożony obszar badawczy, w perspektywie różnych segmentów rynku finansowego oraz decyzji podejmowanych przez konsumentów/klientów. Trzeba stwierdzić, że recenzowana monografia, stanowiąca element nurtu badań nad uwarunkowaniami finansów osobistych (jako subdyscypliny dziedziny nauk społecznych „ekonomia i finanse”) jest niezwykle potrzebna, gdyż uzupełnia lukę badawczą, będąc interesującym głosem środowiska.

Tytuł monografii odzwierciedla jej zawartość. Układ tego opracowania obejmuje siedem sekcji, (zawierających 26 rozdziałów) uporządkowanych w następującej kolejności:

1. Finanse osobiste.
2. Zachowania inwestycyjno-oszczędnościowe gospodarstw domowych w warunkach inflacji.
3. Opodatkowanie i transfery międzypokoleniowe w gospodarstwach domowych.
4. Zachowania kredytowe gospodarstw domowych w warunkach rosnących stóp procentowych.
5. Regulacje konsumenckie i bezpieczeństwo finansowe gospodarstw domowych.
6. Edukacja finansowa i włączenie finansowe gospodarstw domowych.
7. Nowoczesne technologie w finansach osobistych.

Treści zawarte w monografii tworzą holistyczny obraz finansów osobistych, poprzez ukazanie: różnych aspektów zachowań finansowych gospodarstw domowych, czynników determinujących te zachowania, zarządzanie ryzykiem, zagadnień opodatkowania, pozyskiwania źródeł finansowania (zwłaszcza źródeł kredytowych), problemów, istotnych dla gospodarstw domowych w kontekście bezpieczeństwa finansowego oraz sposobów ich ograniczania.

W recenzowanej monografii Autorzy wprowadzają do tematu finansów osobistych w kontekście perspektyw poznawczych, cyklu życia gospodarstwa domowego, zarządzania budżetem i ryzykiem przez gospodarstwo domowe bezpieczeństwa finansowego. Przedstawiają aspekt pojęciowy finansów osobistych, a także szeroki kontekst ich funkcjonowania. Koncentrują się oni na: zachowaniach inwestycyjno-oszczędnościowych i kredytowych gospodarstw domowych w perspektywie problemów z inflacją, opodatkowaniu, transferach międzypokoleniowych, ochronie klienta nieprofesjonalnego na rynkach finansowych. W opracowaniu podjęto także wątek

bezpieczeństwa finansowego i ochrony konsumentów oraz powiązaną z ograniczaniem ryzyka i włączaniem finansowym edukację finansową. Ponadto odniesiono się do funkcjonowania finansów osobistych realizowanych za pomocą nowoczesnych technologii.

Autorzy ocenili, że finanse osobiste stanowią nowy obszar badań i analiz w naukach finansowych w Polsce. Odnotowali także wzrost znaczenia tej subdyscypliny nauk finansowych, biorąc pod uwagę wzrost liczby poświęconych tej tematyce opracowań o charakterze zarówno teoretycznym, jak i praktycznym. Uznali, że na powyższy wzrost zainteresowania tym obszarem finansów wpłynęły takie procesy, jak: niskie nominalne i ujemne stopy procentowe w okresie przed pandemią COVID-19, konsekwencje dla gospodarki wynikające z tej pandemii, następnie rosnący poziom inflacji. Powyższe czynniki oraz inwazja Rosji na Ukrainę powodują rosnące ryzyko funkcjonowania gospodarstw domowych na rynkach finansowych. W takich okolicznościach bardzo ważne są różnego rodzaju działania, polegające na zarządzaniu tym ryzykiem i unikanie ryzyka (odzwierciedlone w np. w części opracowania, w której zaprezentowano finanse codzienności, nanofinanse, schemat budowania odporności finansowej na szoki).

W badaniach zaprezentowanych w omawianej monografii wykorzystano wnikliwą kwerendę literatury przedmiotu (łącznie 655 pozycji!) w zakresie finansów osobistych, gospodarstw domowych, zachowań inwestycyjno-oszczędnościowych, kredytowych, opodatkowania osób fizycznych, ochrony nieprofesjonalnych uczestników rynku finansowego, a także edukacji finansowej i włączenia finansowego gospodarstw domowych oraz nowoczesnych technologii w finansach osobistych. Autorzy monografii wykorzystali wiele aktów prawnych (20 ustaw) na poziomie krajowym i międzynarodowym, a także raporty i sprawozdania powiązanych z funkcjonowaniem gospodarstw domowych instytucji. Monografia napisana we współautorstwie, przez reprezentujących wiodące ośrodki akademickie w Polsce (m.in. SGH, UE Poznań, UE Kraków, Uniwersytet Gdański, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Opolski, Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu i Uniwersytet Warszawski), stanowi wartościowe opracowanie na temat różnych aspektów finansów osobistych czy funkcjonowania gospodarstw domowych na rynkach finansowych. Problematyka relacji finansów osobistych nabiera szczególnego znaczenia w czasie zagrożeń pandemią koronawirusa COVID-19, co zostało również uwzględnione w recenzowanej książce (np. temat został poruszony przez Piotra Boliboka w rozdziale pt. *Zadłużenie gospodarstw domowych w czasie pandemii COVID-19*, czy Pawła Niedziółkę w rozdziale pt. *Zarządzanie ryzykiem w gospodarstwie domowym przejawy ryzyka egzogenicznego podczas pandemii COVID-19*). Monografia stanowi wartościową pozycję na rynku wydawniczym, wzbogacającą dorobek nauki polskiej. Głównym jej atutem jest kompleksowe podejście do finansów osobistych czy gospodarstw domowych (zakładając, że są to tożsame pojęcia), w którym zaprezentowano różny kontekst i perspektywy m.in. zagrożenia i ryzyka, metody ograniczania ryzyka i mechanizmy działania dotyczące funkcjonowania finansów osobistych. Podsumowując, pozytywnie oceniam pod względem merytorycznym rozdziały poszczególnych części monografii jako wartościowe, ciekawe, inspirujące, dużo wnoszące do analizy stosunkowo nowego zagadnienia, którym są finanse osobiste.

Analiza recenzowanego opracowania naukowego pozwala na jego jednoznacznie pozytywną ocenę. Monografia stanowi oryginalne rozwiązanie problemu, którym jest specyfika funkcjonowania finansów osobistych. Zawarto w niej ogólną wiedzę teoretyczną i praktyczną, związaną

z krajowym i momentami unijnym systemem finansów osobistych. Opublikowany w niej materiał graficzny, zawierający dane statystyczne, pozwala Czytelnikowi na lepsze zrozumienie prezentowanych zagadnień. I wreszcie Autorzy poszczególnych części wchodzących w skład monografii skłaniają do refleksji nad kierunkami przyszłych rozwiązań, dlatego monografia może stanowić dla Czytelników inspirację do dalszych badań. Ze względu na wykazane walory uważam ją za wartościową, wypełniającą lukę w dyscyplinie ekonomia i finanse. Mam również nadzieję że, znajdzie wielu Czytelników na rynku wydawniczym.

dr hab. Iwona Dorota Czechowska, prof. UŁ

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny

Instytut Finansów

Uniwersytet Łódzki

ORCID: 0000-0002-8051-5324